

TASPINAR

Murat molla kütüphanesi
İstanbul

43

19 - MAYIS - 1936

25/6/36

TAŞPINAR

Cilt : 4.

Sayı. 43.

Afyon Halkevi Tarafından
Her ayın ondokuzunda çıkarılır.

İdare Yeri : Afyon Halkevi.

19 Mayıs 1936.

19 MAYIS.

Sami Akyol.

19 Mayıs 1919 da Ulu Başbuğ Atatürk Samsun'a ayak basmış ve Türk Ulusu En Büyük Önderin komutası altında o günden beri harekete geçmiştir. O cihanda eşi bulunmıyan, yaratıcı, yaşatıcı, yurdu ve ulusu her yönden üstünleştiren Büyük Şefin Anadolu'ya ayak bastığı bu mutlu gün kurtuluşumuzun başlangıç noktasıdır. O günden beri 19 Mayıs güneşini doğuran yaratıcı şef başta ve onun çizdiği amaçlara canla, başla koşan bütün bir ulus kurtuluş yolunda olmak üzere birlik, beraberlik ve evreni kısılandıran bir bütünlükle en iyiyi, en yeniyi ve en üstünü yaratarak tükenmez bir hızla yürüyor.

Türk ulusunun Yüce Başbuğunun komutasında, elini, kolunu zehirli yılanlar gibi saran bağları koparıp kurtuluş hareketine geçtiği bu ulusal günü Partimiz ve Kültür Bakanlığımızla İdman Kurulumuz Türk gençliğinin hareket günü olarak seçtiler.

Türk genci kız, erkek her 19 Mayıs'ta açık havada, spor alanlarında, yurdun her yerinde, aynı saat içinde ve aynı komuta altında imrendirici bir beraberlik ve düzenle beden hareketi yapacaklardır. Ve bununla, 19 Mayısı Türk tarihine ünlü ve önemli bir gün olarak armağan eden ulu ve eşsiz Başbuğa, sağlam ve çevik vücutları, canlı işlek kafaları ve ayrılmaz, sarsılmaz bütünlük, beraberlikleriyle ulusal kurtuluş ve yükseliş yolunda inan ve azimle yürüyeceklerini, kendilerine emanet edilen Büyük Türk Cumhuriyetini evrenin sonuna kadar koruyacaklarını ve yüksek varlıklarına olan sonsuz bağlılıklarını bu güzel, canlı ve sevinçli hareketleri içinde bir kere daha tazelemiş, bir kere daha teyit etmiş olacaklardır.

İÇİNDEKİLER.

19 Mayıs.	Sami Akyol.
19 Mayıs ve Medeniyetin Kuvveti.	Yusuf Mazhar Âren.
Köyleri Birleştirelim.	Sedat Çumralı.
Afyonlu Büyük Ozan.	Edip Âli Gökpınar.
Şekspir.	H. Hilmi Ersan.
Afyonda Tarih Araştırmaları.	Edip Âli Gökpınar.
Çetin Bir Savaştan Çıkarken.	Behçet Körktan.

ABONE :

Seneliği [120] kuruş. Abone için Halkevine
baş vurmahdır.

İmtiyaz sahibi : Ahmet Sami.

Neşriyat müdürü : Sami Akyol.

Basıldığı yer : Afyon - Doğan Basımevi.

5037597
1936.4.43-48

19 MAYIS

Ve Medeniyetin Kuvveti.

Yusuf Mazhar Azen.

Habeşistan -toprak bir çömlek gibi- elli asırlık rafında n düştü parçalandı... Biz bir antikanın gaip olduğundan teessür değil, yedi aydır ilmin ve san'atın bütün vasıtaları, bütün kuvvetleri karşısında korkmıyan Habeşlilerin debelenişlerinden dolayı içimizde bir acı duymaktayız...

Kahramanlık hürmet ve saygı uyandırır!!..

Habeşistanı İtalya değil ilim ve san'at fehtetmiştir; mağlup olan da Habeş ulusu değil gerilik ve medeniyetsizliktir...

Necaşinin tahtının etrafında ve Avrupadaki sefarethanelerinde görülen medeniyetimsilik bu memleketi kurtaramazdı... Çünkü her kuvvetin asıl kaynağı olan Habeş ulusu gerilikler içinde bırakılmıştı...

Hiç bir kimse -Türk ve Habeş ulusları arasında etnoğrafik ve rasyal bir mukayese yapmağa kalkışamaz- fakat ben devlet itibarile 1908 senesinden evvel Türkiyenin de Habeşistan dan hiç bir farkı yoktu demekten çekinmem... Debdebeli bir tahtın etrafında velveleli bir payitahtın içinde kıvılcım kadar kuvvetsiz parlayan ilim ve san'at kırıntıları arasında "Türk Devleti,, bir Habeşistan imparatorluğundan fazla bir şey değildi....

* *

Adisababadaki (krallar kralı)nın tahtından daha muhteşem bir taht üzerinde, uşakların kendisine (Sultanülberreyin velbahreyin) dedikleri ve dayandığı bir çürük sınıfın "Zillüllahü filâlem,, çağırıldığı için kabaran bir padişah vardiki hükmünün altında bunalttığı Türk ulusunu Habeşistanın yuvarlandığı uçuruma sürükliyordu.

1908 senesi inkılâbı bu hali görmüş fakat temelleşmiş vaziyeti ıslah edememişti. Tehlikeyi sezmiş lâkin bundan kaçınmak yolu bulamamıştı...

Az zamanda zuhur eden bir fırtına Türkiyeyi bir hazan yaprağı gibi (Sevre) sürükleyverdi... Bize karşı, bugün Habeşistanın cenazesi önünde izhar edilen teessüfler bile izhar olunmamıştı....

Bizi -hiç olmazsa Haile Selase gibi karahmanlık ve vatanperverlik gösterememiş- bir imansız padişahın tahtının altına gömüyorlardı...

Bizi bir geri ulus olarak paylaşıacaklardı....

* *

Fakat Türkün bahtında bir Mustafa Kamâl doğmuştu :

19 Mayıs'ta tek başına Samsun'dan Anadolu'ya istilâ ile Türkiyeyi kendinde tecelli eden garip ve harukulade bir enerji sayesinde müdafaa eylemiş ve geri denilen Türk ulusunu kendi şahsiyetindeki yüksekliğe yükseltip medeniyetin amansız hükmünü bozmuş ve Sevri Lozana getirerek gazisi olduğu bir mücadeleden sonra faciayı bertaraf etmişti.

Başımızda -gerilikleri gerilerde bıraktıran büyük işlerle- bizi derinliklerinde kaldığımız asırların üzerinden kasırga gibi uçurup medeniyet ufuklarına kavuşturan Atatürk'ün gösterdiği yolun sonuna ulaşmakta atlamak gereken hendekleri daima onun uzattığı eli tutarak atlادık.. ve atlayoruz....

Ey gençlik!!... Bu günkü mevkiine seni Atatürk çıkarmıştır!... Ondan evvel sen Habeş devleti gibi geri bir devletin bir ferdi idin!!... 19 Mayısın manasını anlamak için bilmek ve düşünmek gerektir ki terakki etmiş ilim ve san'ate dayanan medeniyet her hakkı kendi sahiplerine vermiştir.

Sevrde hükmü böyle vermiş olan bir devleti -Atatürk Cumhuriyetile- mübadele ederek yaşatan kahramanın hadiselerden doğmıyacağını idrak edelim!!..... "Cemiyeti Akvam,, Habeşistanı kurtaramamıştır...

Bilelimki Atatürk'ü fitret, Türkiye'nin Sevre gideceği bürce uyan bir talide yaratmıştır. Eğer anası o zamna uyar doğurmuş, eğer vatan bağrında onu büyütmemiş, eğer yaratılışı, büyükler yaratan Türklük de bu harikayı varetmemiş olsa idi, Türkiyenin'de bir Habeşistan akibetine uğrayacağı şüphesizdi.

İnkılâbın kıymetini bilelim..... 19 Mayısın manasını anlayalım ve: "Atatürk'e düa edelim. ,,

Köyleri

Birleştirmeliyiz.

Sedat Çumralı.

Bu konu ilk kez ortaya atılan bir düşünce değildir. Yer yer üzerinde konuşulmuş, fikir yürütülmüş ve esaslı devlet işleri arasına girmiş bir mevzudur. Geçmiş günlemeçlerde bir hakaret anlamı olan köylü; inkılabın ulu önderinin irşadile ulusun hakikî sahibi, esaslı unsuru olduğu bunu bilmiyenlere iyice anlatıldıktan sonra köy, mefhumuda üzerinde durulacak devlet işleri arasında yer aldı. C. H. P. sinin dördüncü büyük kurultayının altıncı toplantısında yurdun dört bucağından gelen delegelerin bu konuya temas ettiğini ve inkılâp hükûmetinin bu hususta neler düşündüğünü büyük kurultay tutulğasında görüyoruz. [1]

Sayın Dahiliye Bakanı ".... köy düşünüldüğü vakit derhal köyün büyütülmesi ve köyün yüz evden aşağı bırakılmaması çaresine tevessül olunmalıdır. Biz o yoldayız. Dağınık bir köye ne irfan, ne imran, ne sıhhat girer. Medeniyet dağınık köylerde değil; toplu olan köylerde, mahallerde tekevvün eden bir meyve bir semeredir. Köylerimizin dağınık bulunması itibarile halkımıza Cümuriyetin icap ettirdiği feyizleri verememekteyiz. Yapılacak iş köyleri toplu olarak bir araya almak ve kendilerine irfanı, imrânı ve sıhhati götürmek lâzım gelir.

Gerek göçmen iskânı suretile getireceğimiz göçmenlerden gerek köyler için yaptığımız iskan kanunundan istihdaf ettiğimiz gaye budur....", diyor. Ne kadar doğru; dağınık bir köye ne irfan, ne imran, ne sıhhat girer. Genel olduğu kadar yurdumuza görede şu cümledeki üç terim üzerinde ciltlerle yazı yazılacak konulardır.

Cümuriyet Hükûmeti; kurulduğu günden beri köylü için elinden gelen bütün fedakârlığı yapmış ve halada yapmaktadır.

Bunda biran tereddüt edenin cümuriyet ve inkılâba inanından hakkı ile şüphe edilir ve aksini iddia büyük bir nankörlük olur. Fakat köylerimizin dağınıklığı dolayısıyla köylümüzü istediğimiz

C. H. P. dördüncü büyük kurultayı görüşmeleri tutulğası sahife (139.)

derecede bilgili sıhhatli; köylerimizi de mamur görememekteyiz. Ve bilnetice Türk ulusunun özü ve çoğunluğu olan köylüde cümuriyetin icap ettirdiği feyizleri verememekteyiz.

Köylünün bilgisi, sıhhati, refahı, zenginliği ve bir kelime ile iyiliği üzerinde hepimiz titriyoruz. Her yurt sevenin bell i başlı dertleriuden birisi ve belki birincisi budur. Nasıl olmasınki nüfuzumuzun dörtte üçünü bu kısım teşkil ediyor. Türk ulusu ve Türk cümuriyeti hükûmeti aynı endişe ve teessürde birliktir. O halde bu işe mani olan sebepler nelerdir? Bununda cevabını sayın Dahiliye Bakanı veriyor. Çok derin ve ihatalı izahından çıkan netice iki esasta toplanabilir:

I Yurdumuzun coğrafi vaziyeti,

II Bütçe darlığı.

Birinci sebep üzerine fikir yürütmek çok güçtür. Hakikaten bu hal tabiatın ve coğrafi vaziyetin bir cezasıdır. Buralarda köyleri bir araya toplamak maddeten imkânsızdır. Fakat yurdun bu parçalarındaki nüfus kesafeti bizim endişelerimizden pek çoğunu karşılamaktadır.

Asıl tahakkukunu candan istediğimiz ve fakat bütçe darlığı dolayısıyla yapamadığımız ikinci sebeptirki bunun üzerinde durmak ve düşünmek her Türk için bir borçtur.

41000 Köyümüzden 23 bininde köy kanunu tatbik ediliyor. Yani bu köylerin nüfusu 150 den yokedir. Ve bu köyler bu kanunun bir çok iyiliklerinden istifade etmektedirler. İyice tatbik edilirse bilgi, sağlık, umran, yol, yaşayış gibi medenî bir insanın en ibtidaî ihtiyaçlarını bu kanun karşılamaktadır. Geriye kalan 18 bin köy; kendi kendine en basit ihtiyaçlarını dahi karşılamaktan mahrumdur. Çünkü: Bu kısım köyler hala beş ev bir tarafta, on ev dağ başında elli kişi bir ovada yalnızca yaşamaktadır. Ne kadar büyük ferağatla çalışılırsa, yardım edilirse edilsin bu vatandaşlara cümuriyetin icap ettirdiği feyizleri vermiye maddeten imkân yoktur.

Hiç bir devlet; beş on evlik bir köye bir insanın bütün ihtiyaçlarını karşılayacak derecede teşkilat ve tesisat yapmaga imkân bulamaz. Burada bütçe darlığı pek yerinde mevzu bahis olur. Fakat

AFYONLU BÜYÜK OZAN ABDURRAHİM

- Hayat ve Eserleri -

9

Edip Âli Gökpinar.

Abdurrahim babası ve soy adı -küçüklüğü- Afyon'dan dışarıda
Abdurrahim va Akşemseddin - Afyon'a dönüşte Abdurrahim - ozanın aile
dirliği ve biricik kızı - vakfettiği kitapları, eserleri - kendinden
sonra gelenleri - hükümler...

Fakat, ozan birden kendine geliyor. Ne yaptım, ne işledim
diye kendine itap ediyor. Derhal geri dönüyor; çünkü onun ya-
nında her şey Hak içindir:

Dedi gönlüm aklını cem'et heman !

....Gördü çün gönlümde yok ağyar'hem,
Deyen eşiden ol oldu yar'hem.
Bana bin naz ile dedi ey delu !
Halıkından hali, gayrından dolu !
Niçe aşıklıktan urasın demi !
Şimdi ma'sûk ele girdi ko gami !...

biz bu gün için düüün eski bir medeniyet sahibi olan bir ulusu
bu halile bırakmamalıyız. Gerek bu kısmı ve gerekse diğer köy-
lerden coğrafi vaziyeti müsait olanları bir araya toplamak; bu
günün medenî ulusları arasında tarihî hakkı olarak yaşamak mec-
buriyetinde olan Türk köylüsü için bir zarurettir. Bu işin fayda-
ları saymakla bitmez tükenmez. Hakikaten medeniyet dağınık
köylerde değil toplu olan köylerde, mahallerde tekevvün eden
bir meyvedir. Bu iş yurd için sosyal kalkınmalarının en mühim-
lerinden birisini teşkil edecek. Devlet bakımından bu kadar ge-
rekli olan bir iş için de bütçeye konulacak para her türlü mali
sıkıntıların üstünde yer alması zarureti vardır. Köylünün refah
ve saadeti ve iyiliği için parça parça sarf edilen paraların mec-
muu ve diğer ihtiyaçlardan bir kısmına bu işin tercih edilmesi
Türk köylüsünün erginliği ve olgunluğu için lâzımdır. Ve esasen
toptan yapılmağa imkân olmıyan bu işin kısa senelere tefrikile
ara vermeksizin önemle takibi meseleyi halle kâfidir kanaatinde-
yim. Elverirki bu işe bir an evvel girişilmiş olsun.

Diye devam eden bir çok beyitlerle maksadının hak ve haki-
kat olduğunu izah ediyor ve sonra kitabın te'lifi sebeplerine dö-
nerek:

....Bu fakiri hayr ile yad eyleye,
Ahirin ma'mur u abad eyleye !

Gerçi hakkın lutfu fazla boldurur.
Doymaz ana herki sadık kuldurur.
İsterim Abdurrahim e rahmetin,
Umarım ehli naimin ni'metin.

Ele bu niyyetle aldım hameyi,
Yazmağa bu ruhperver nameyi !
Bir deniz gibi ki abı nuş ola
Lezzetinden nuş eden bi huş ola !

Ger diler sen bulasın gamden halas
Hal edin akvalimiz ey merdi has !

Katradan deryaye çün kıldım sefer;
Afitabi buldum isterken kamer !

Gerçi namem aşk vahdetnamedir
Haassadir ma'mi hem; hema'medir.
Ashı çün vahdetten oldu muktebes.
Komuşum adını Vahdetname pes.

Ve yine gurur kemalile anlatmak istiyorki Vahdet ve tasav-
vufdan dem urmaklığı gayet tabiidir; çünkü büyük Türk müte-
fekkeri Akşemseddin den feyz aldım diyor. Ve yazıyor :

....Olmıya vahdetten ursam dem acep;
Bana bir sultanı din oldu sebep.
Hizmetinde niçeler buldu kemâl;
Niçeler döktü önünde per ü bal.

Kapısına gelen ehli ihtiyaç
Urunur başına şehir gibi taç!

Kitabının içinin ne olduğunu şöylece yazıyor:

Bunde lü'lü'lerki sürdüm harcıma,
Kimi mülhemdir, kimisi tercüme,
Kimi şeyhim «Akşemsettin» sohbetinin meyvesi,
Nöktesi key hup, nazik şivesi.
Kimi bezmi aşk'dan peymanedir
Kim anı nûş eyleyen merdanedir.
Kimi ashabı muhabbet buyudur.
Kimi tab'ım bahrının lü'lü'sdur.
Virüben yazmağa ruhsat hameye
Türlü söz cem'eyledim bu nameye...

Bundan sonra ozan; "nefsi natıka,,ya hitabdan «meratibi tev-
hid»den bahis yazısına başlıyor:

....Levhi âlemde ne kim menkûştur.
Ol gerek huş u gerek nahuştur.
Cümle andan, cümle anın, cümle ol,
Bu sözü nadan'lar kılmaz kabul.

—
Evvelinin intihası yokturur.
Ahirinin ibtidası yokturur.

—
Acz'eli büktü bu aklım boynunu;
Oynadıkça karşı etti oynunu.

—
Hâlikî mahluk olan bilmeye hiç !

—
Taki hayret bahrine gark ola can,
Anda kudret, sende acz ola ayan !

Sıra ile "beyani hilkati adem,, adlı yazısında dini bilgileri ta-
savvuf teknesinde yoğurarak ortaya bir çok yazı koyduktan son-
ra insan bilgisinin yokluğuna teessüf ediyor:

Bilmedin sen seni kim hayfa nesin !

—
Senliğin nedir senin gel, kıl beyan !

Sen seni görmek dilersem aç gözün;
Ta göresin can gözile kendüzün. [Kendi özü]

—
Beş hissimizi şöyle tasvir ediyor:

....Beş kapulu bir evin vardır: hayat !

—
Bir kapunuzdur ki Görür çok acep,
Ekser idrakâtına odur sebep.
Biri Kulak dır ki dinler çok kelâm,
Bilinür anınla ma'nalar tamam !
Biri Burun kim yayılmak ana hu,
Zevk eder andan dimağ u dil kohu !
Biri El dir anda tutmak lezzeti
Var anınla bilinür yumşak, katı.
Biri Ağız dır ki anınla müdam
Bildirir lezzetlerini her taam.
Dinledin çün zahiren budur havâs...

—
İnsana bir taraftan iltifat ediyor:

Bilki adem âlemi kübradürür.

Bir taraftanda cahile en ağır hücum göstermeden çekinmiyor:

Bazı insan nakes ü hem ham'dir
Gerçi dilde ana isnan nam'dir !

Ozan yalnızlığa, kendi kendini dinlemeye çok kıymet veriyor:

Uzlet et sen, encümenden ol irağ !
Sen sana yoldaş oluben bul ferağ.

—
Uzlet ehli daima izzet bulur.

—
Sencileyin sana kim mahrem ola?
Senden evla sana kim hemdem ola!

—
Seni kim sever senin için'kanı ?
Kendi nefsiçün sever seven seni !

Kötü ve münafık kişileri tekrar çamura seriyor:
Her kimin kim rehberi baykuş ola
Yolu viranlara daim düş ola !

—
Key sakın nakeslere olma karın,
Har edersin canını, gönlün hazîn.

—
Kaç yuvasından leîm olanların,
Gitme yanından kerîm olanların.

—
İşi iyünün iyü olur işi,
Yatlu eder yoldaşı yatlu kişi. [30]

—
Gel sefih ü cahile bağla kapu
Çün zarif oldun zarifi kıl tapu.

—
Cahil ile gülsitan zindan olur,
Ehl ile zindanlar bostan olur.

—
Kimde kim var ola zerk ile riya
Yade olmak yek olunca aşına.

—
Gitse malin sevgisi gider heman.
Kendi nefsiçün sana ister ziyan !

—
Âlim ile cahil olmaya celis,
Abile hiç ateş olamı enis?

—
İki cahil birbirine olsa yar:
Hasm olur birbirine bi ihtiyar.

—
Âkıl ummaz merdi cahilden vefa,
Dost bulmaz çünkü düşmandan safa !

[30] Yatlu şerir anlamınadır. Kılavuzda bile yoktur.

ŞEKSPİR «SHAKESPEAR»

Hayat ve Eserleri

[3]

H. Hilmi Ersan.

5 — "Comedy Of Errors,, (hatalar komedisi) 1591-92.

6 — "Romeo ve Juliyet,, 1592. Bu piyes Şekspir'in şaheserlerinden biridir.

7 — "Richard II ve III,, 1593. Richard II (1367-1400), Richard III (1452-85 İngiltere kırıllarıdır.

8 — "Venüs ve Adonis,, 1593.

9 — "Lucrece,, 1594.

10 — "King John,, 1594.

11 — "A Midsummer Night's Dream,, (Yaz ortasında bir gece ruyası) 1594.

12 — "Merchant OF Venice,, (Venedik taciri) 1594-96.

Bu piyesde şekspir'in en çok sevilen eserlerinden biridir. Halâ İngiltere kolejlerinde ve üniversitelerinde okunmaktadır. Ve Türkçe de dahil olduğu halde acunun bir çok dillerine çevrilmiştir.

13 — "Sonnets,, 1595-1604.

14 — "All is Well That Ends well,, (Sonu iyi olan her şey iyidir.) 1596-1601.

15 — "Taming Of The Shrew,, (Bir cuzenin terbiye edilmesi) 1595-96. Bu piyesteki plot ve fikirleri öröş şekli bu gün bile tiyatro büyüklerini ve sinama direktörlerini hayrete düşürmektedir. içindeki nükteler zamanımızda yazılmış gibi modern ve canlıdır. 6 Sene kadar evvel bu piyesi "Hollywood,, (Hoilvut) da filme alınmış ve büyük bir rağbet kazanmıştır.

16 — "Henry IV,, 1596-98.

17 — "Merrywives Of windsor,, (windsorun genç zevceleri) 1598

18 — "Henryv,, 1598.

19 — "Much ADO About Nothig,, (Boş yere dedi kodu) 1599

20 — "As You Like It,, (Arzu ettiğin gibi) 1599.

21 — "Twelfth Niğt,, (On ikinci gece) 1600.

22 — "Julius Caesar,, (Jül Sezar) 1600-1.

Bu eser tamamen Roma tarihindedir. Meşhur Sezarın Son savaşı olan İspanyadaki «Munda» galibiyetinden sonra Romaya dönüşü; siyasal ve ekonomsal islâhatı; Roma halkının sevgisi ve nefreti ve nihayet Senatus da öldürüşünü gösteren çok değerli bir trajedi dir.

23 — "Hamlet,, 1602. Hamletin Şekspir'in en büyük eseri olduğunu ileri sürenler pek çoktur. Bu piyesde arsiulusal bir şöhet kazanmıştır. Bir çok ülkelerin dillerine çevrilmiş ve sahnelerinde gösterilmiştir. İstanbul Şehir Tiyatrosuda bunu bir çok defalar oynamıştır. Ve Göthe faust unu yazarken bu piyesten ilham almıştır.

24 — "Troilus ve Cressida,, 1603.

25 — "Othello,, 1604. Bu da çok beğenilmiş bir trajedidir. İngiltere ve Amerikada filmleri de gösterilmiştir.

26 — "Measure for Measure,, (Tedbire tedbir) 1604.

27 — "Macbeth,, 1605-6.

28 — "King Lear,, (Kıral Lear)) 1606.

29 — "Timon of Athens,, (Atinalı Timon) 1907.

30 — "Pericles,, 1607-8. [3]

31 — "Antoy and Cleopatra,, (Mark Antuvan ve kleopatra 1608. Bu piyestede Romalı Genaral M. Antuvan ile Mısır kraliçesi arasında geçen tarihsel hadise Romantlk bir şekilde gösterilir.

32 — "Coriolanus,, 1609. Bundada Roma tarihinden ilham alınmıştır.

33 — "Cymbeline,, 1610.

34 — "The winter's Tale (Kış hikâyesi) 1610-11.

35 — "The Tempest,, 1611.

36 — "Henry VIII,, 1611-12. [4]

Bunların içinde dramatik olmıyanların en önemlisi sonnetlerdir. Ve 1609 da basılmıştır.

Şekspir Londrada haylice para yaptıktan sonra doğduğu şehirde bir çok tarla, bahçe satın almıştır. 1611 den sonra Stratford şehrini sürekli yaşama yeri olarak seçti ve bu şehirde 23 Nisan 1615 Salı günü öldü. Böylece 52 yaşında sevdiği şehrin kilisenin mihrabı önüne gömüldü.

Eserlerinin önemlileri kendisinin tiyatro arkadaşı olan Heminges ve Dondell tarafından 1623 de bir büyük kitap halinde basıldı. 1632 de ikinci partisi ve 1685 de de üçüncü partisi başkaları tarafında bastırıldı. Fakat Şekspir'in eserlerinin hepsini güzel bir cilt halinde 1709 da Nicholas Rowe bastırmıştır. Ve bu ciltler bu günde Londra müzelerinin ve kitap evlerinin en değerli köşelerini tutmaktadır.

[3] Pericles [499-429 M. E.] eski Atina'nın en büyük kükûmet adamıdır. Bunun zamanında Atina'da genel kültür ticaret ve refah en yüksek derecesini bulmuştu. Bu yüzden Eflatun [Platon] gibi idealistlerin haksız yere hücumuna uğramıştır. Eflatun Gorgias adlı eserinde Pericles'e şunları söylüyor: "Memleketi rıhtımlarla, limanlarla doldurdunuz; itidâl ve adalâtle değil."

[4] "Henry VIII,, 1491-1547 idareciliği ve altı defa evlenmesi ile şöhet kazanmış bir İngiliz kralıdır.

- Mezar Taşlarına Göre -

AFYON DA TARİH ARAŞTIRMALARI

Edip Âli Gökpinar.

3

Olucaktaki büyük kabristanda kale karşısına düşen yerde 15 inci asra ait, çok süslü ve nakışlı kabir taşının çok zor okunan yazısı ;

Elmuhtaç ile rahmetullah

Ahmet bey bini

.....Yusuf bini Abdullah

Elkapıcı.

* *

Viran Bağ semtinde Türkçe kitabenin Afyon'da hemen ilk örneği olan bir taş :

Bu... okunu sinemo hurşidi eihan

Sine içre onuken kıldı nihan.

Canını hakka ciger köşem idicek rihlet

Tarihi oldu anın „rahmeti dâyim revan“.

955 H.

Bir babanın sevgili yavrusunun ölümünden duyduğu ızdırabı çapraşık. zaif bir ifade ile anlatmak istiyor!. Ölünün adı yok.

* *

İzmir istasyon caddesinde odun pazarına bitişik kabristanda:

Husrev bey bini

Karaca bey der

Livai Saruhan

Tâbii ilcekarai

Karaköy sene 920 H.

Husrev bey Manisa köylerinden birine mensup olduğu anlaşılıyor.

Bir başka kabir taşı :

Allah

Elmüderriş Alı bini

Süleymanîl karamanı

Fi tarih 927.

Bir başka örnek daha :

Başta "Tevhit yazılı,
Tarihîhû hüve şefiun' muşeffeun,
Muhammet bini Abdülkerim.

961 H.

*
* *

Ot pazarı camisi diye ün alan caminin banisi "Fele zade,, Süleyman çavuş bini Dervişin kabri. Caminin mihrap tarafında dört direkli kümbet altındadır. Sandukanın baş tarafındaki taşta gayetgüzel yapılmış mermer kavuk ve bu baş taşının dört tarafında ayet ve tevhit yazılı. Ayak taşında :

Teveffelmârhûm elmebrur
Elmuhtaç ilâ rehmetillahi.

[Altı kırık. Yazı yok.]

998 H.

Süleyman çavuşun vakfiyesinin tarihi de «998» de tanzim edildiğine göre aynı yıl içinde ölmüş olduğu anlaşılıyor. Süleyman çavuşun vakfiyesinde halk arasında, «Fele zade» diye meşhur olduğu kayıtlıdır. Çobanlar kamunu civarında "Feleli,, diye bir köy var. merhumun soy adı ile bu köy arasında bir münasebet olması ihtimali vardır.

*
* *

901. H. tarihinde yapılan başçeşme camiinin banisi Mimar Hacı İlyas oğlu Hacı Mustafanın kabri camiye bitişik küçük avludaki sandukadır. Baş tarafındaki taşta :

Elmüiminâne layemutân
Yentekilüne min darîlfena
İla darîlbeka.

O bir taşta :

Elmuhtaç ila rahmetillahi taâlâ
Hacı Mustafa bini Hacı İlyas.
Sene tis'a ve tisa'mîe fi şehri Recep.

909 H.

*
* *

Afyonda, 900 H. tarihinden sonra sandukalı kabir görülmeye başlıyor....

[Bitmedi.]

134

ÇETİN BİR SAVAŞTAN ÇIKARKEN.

Behçet Görktan.

Gençliğe devrimda yapılan işlerin büyüklüğünü evvelce bilmek için arkamızda bırakmış olduğumuz yetmiş senelik bir zamana çabuk bir göz gezdirelim.

İkinci Mahmuttan İstiklâl savaşına kadar Osmanlı imparatorluğu bir coğrafya anlamından ibaretti. Cihan uluslarının ölümünü muhakkak addettikleri bu hasta imparatorluk zararına hiç bir devlet yok idiki zengin olmağı kurmasın!

Kırım muharepesinde imparatorluk tamamen mahvolmak lâzım gelirken sırf Rusya'nın Akdenize çıkması için İngiltere ile Fransa imparatorluğu bir müddet daha ayakta tutmak mecburiyetinde kaldılar. Çünkü imparatorluğun biraz daha yaşaması bu devletler için hayati bir zaruret halinde idi. Bunun için bu iki devlet kırım savaşının bil fiil iştirakla ona bol bol parâda verdiler. Artık Avrupa sermayesi Mecitten itibaren ve kapitulosyonlara istinaden istediği şekilde imparatorluğa girdi. Abdülaziz zamanında bu sermaye imparatorluğu tamamen istilâ etmişti. Abdülaziz milyonları füzuli olarak israf ettiğinden iflasını ilân ederek aldığı milyonları inkâr etmişti. Bunun üzerine Avrupa muharrem kararnamesile Osmanlı devletinin başına ikinci bir devletin hakimiyetini getirdi. Bu devletin mümessilide Diyonu Umu-miye, bankalar ve imtiyazlı şirketler idi. Bu hakimiyet devletin bütün menbalarını ele geçirerek varitat hususunda nefes alacak bir cihet bırakmadı. Ve netice olarak imparatorlukta iki hükûmet meydana geldi. Bunlardan biri Babıalide diğeride Beyoğlundaki otururdu. Biri siyasi hükûmet olup sözde buna saray hakimdi. Diğeride sermaye hükûmeti olup bunada Avrupa hakimdi. Hastayı kurtarmak için bu şekilde garip bir usulü tedavi yaptılar. Hasta bu şekilde bir iki daha tedavi görse öleceği muhakkak idi. Ve bu işte aldanacak bir cihet yoktu. netekim Ayastafonus muahedesi imparatorluğun hayatının sonu idi. Fakat imparatorluğun bir müdet daha yaşamasını istiyen iki hükûmet vardı. Biri İngiltere diğeride Avusturya idi. Çünkü Rusya Ayastafonus muahedesile Edriyatık, Adalar ve Akdenize hem maddeten hemde

135

manen bu denizlere hakim oluyordu. Hastayı ayakta tutmak için tedavi olması ihtimalide pek zayıfı. Bunun üzerine büyük devletler karşılarında görüşebilecek malsahibi bulunmadığı için kendi aralarında yapmış oldukları pazarlıkta mutabık kaldıktan sonra yalnız kararı tebliğ için Babıaliyi Berlin kongrasını alelusul davet ettiler. Orada Türk murahaslarının söz hakkı verilmemişti. Hatta Bismark bizim murahaslara sert bir tavurla kongranın mevzu ve gayesi Türkiye'nin menfaati hususiyesi değil Avrupa'nın menfaati umumiyesi olduğunu kendilerine ihtar etti. Alakadar büyük ve küçük devletler imparatorluk tehlikesinden hisse koparmak için kongraya murahaslar gönderdiler her devlet az çok terekeden hisselerini aldılar. İngilterede temamiyeti mülkiyemizi harici tecavuzdan sözde kurtarmak için Kıbrız ile Mısır'ı yuttu. Bakiye kalan vatan parçasıda en aşağı derecede bir Avrupa sümürkeni oldu. Bu sümürgenlikte İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya, İtalya ve Rusya tarafından muayyen iktisatî faaliyet sahalarına ayrılarak ismi mevcut cismi namevcut bir imparatorluk namı kaldı.

Abdülhamit arsulusal sermaye esaretliğine tamamen kabul ederek imparatorlukta yaşamakta olon Türk kütlesinin hayatlarında Avrupa mültezimlerine terk ederek imparatorluğun defni törenini yapacağı bir sırada Meşrutiyet ilân edilerek bu gövdeye can vermek için çalışıldı amma bir faydası olmadı. Çünkü Osmanlı zihniyetini terkedip içinden çıkamadı. Altay yaylalarında Türklük aramağa gitti. Kabinede en mühim mevkileri entüstri, tarım, bayındırlık gibi makamlara Rum, Ermeni gibi nazırlar koydu. Bu idarede de sarayın vazifesi etrafındaki vatansız gayri Türk unsurlara nişanlar, rütbeler vermek ve asayiş muhafaza etmek, sermaye hakimiyetinin vazifeside memleketi soymaktı. Bu soygunculuğa vasıta olanlarda gayri Türkler idi. Asıl bu vatanın sahibi olan Türkün işi hututtan hududa koşup isyanları bastırmak başka unsurların rahatını ve milyonları olması için çephelede canvermekten ibaretti. Türkler için bir iş başı tutmak muhaldi. Açtığı ticaret ve san'at evinin ömrü çok kısa olurdu.

[Aakası Var.]

10
Kuruş.